

CUNOAȘTEREA NOULUI RĂZBOI

Gheorghe VĂDUVA

Trăim într-o lume care se așează și se re-așează mereu, în fiecare zi, pe fundamente vechi de când lumea, dar și pe fundamente foarte noi, abia însăilate, unele mult prea rigide, altele mult prea fluide, precum și pe orizonturi mult prea încolțurate ieșite, adesea mult prea mult din filozofia formei și chiar din luciditate. Este o lume care se dezvoltă într-un ritm infernal și se scufundă într-un infern magnific. Infernalul constă în dramatismul mișcării care ucide esențialul, iar magnificul în florile care cresc printre ruine și pe morminte. Orizonturile sunt, uneori, limpezi, iar limpezimile, de cele mai multe ori, nu au niciun fel de orizont. Sunt limpezi-fractali, care evoluează în forme imprevizibile, interferări de transparențe ciudate și de opacități năucitoare. Dincolo de ele, se află marginaliile nelimpezimilor clare, ele însele extrase dintr-un haos în care nu există margini. Oamenii cred, totuși, în propria lor devenire și trăiesc cu sentimentul confuz că, undeva, cândva, vor ajunge acolo unde au plecat, că, după orice noapte, vine o nouă zi, că, după ploaie, poate fi din nou un cer senin, cu foarte mult soare nearzător. Dar, indiferent de vreme, își vor continua drumul. Evident, dacă, între timp, nu vor fi uitat încotro au plecat. Sau dacă nu vor fi siliți să uite ceea ce, în mod normal, ar fi de neuitat.

Margini și mărginiri

Totuși, ne place să credem că știm destul de clar cam pe unde am putea să ajungem noi, toți deopotrivă, dar fiecare în legea lui, într-un final, previzibil, în cadrul sistemului extrem de mărginit în care trăim. Pentru că noi, oamenii, nu trăim niciodată dincolo de marginile și mărginirile arealului din care facem parte, ci doar în sistemul lui de referință, pe care nu îndrăznim nici să-l negăm cu vehemență, nici să-l acceptăm cu nonșalanță. Chiar dacă zburăm în Cosmos și gândim infinitul, viața noastră rămâne legată, în timp real, de gravitație, în vreme ce gândul caută, paradoxal, marginile infinitului, adesea, fără să se detașeze prea mult de lucrurile mărunte ale experienței, ale vieții de zi cu zi, ale cunoașterii comune și ale intuiției sensibile. Sunt prea puțini cei care înțeleg limbajele formale, deși toți beneficiem, aproape în fiecare clipă, de efectele lor. Omul primește mai mult decât dă și beneficiază mai mult decât are. De unde acest surplus? Probabil că din uriașul efect sinergic al cunoașterii cunoașterii, adică al epistemologiei. Condiția noastră este aceea a determinării nedeterminării determinate, iar acest lucru ne împinge într-o antinomie pe care o acceptăm ca pe un dat, ca pe o axiomă, dar nu în totalitate, ci doar în părțile care ne convin. Tot acest proces complicat este, de la un capăt la altul, contradictoriu și chiar conflictual, omul – cel foarte mulțumit-nemulțumit de sine și cam totdeauna nemulțumit de ceilalți – fiind, totuși, într-un continuu conflict chiar cu sine însuși. În momentul când încetează acest conflict, omul dispare, iese din viață.

Între aceste determinări ale nedeterminărilor determinate se situează și *războiul*, acest tăvălug infernal care înspăimântă și, paradoxal – tot paradoxal! – înobilează lumea. Deși a fost definit ca instrument al politicii, războiul poate fi redefinit, credem noi, în termeni mai puțin politici, ca un act de onoare al politicii, poate singurul, în care sângele spală covorul murdar, mârșăvia și perversitatea, iar onoarea bătăliei învinge lașitatea uneltirii. Războiul nu este, totuși, unic făcător de soluții, ci doar un mod prin care oamenii ies din lașitate și ajung, lucizi, în acest ring unde, cei care au rămas încă oameni de onoare se confruntă, cu armele vieții și ale morții. Nu neapărat și numai în folosul lor, ci pentru mai-binele celorlalți. Războiul nu este un spectacol sângeros, în genul luptelor de gladiatori, pentru a satisface trebuințele violente ale unor spectatori descreierați, chiar dacă mulți dintre cei care au trimis armatele pe câmpurile de bătaie nu au fost prea departe de acest eufemism. Războiul rămâne marele act de curaj al unei nații, în confruntarea cu unul sau mai mulți adversari care-i stau în cale sau care n-au loc de ea și, de aceea, îi atacă hotarele. Războiul cel adevărat rămâne, credem noi, de competența țărilor și a națiunilor. Noul război – așa cum pare să fie el în viitor – ieste din ce în ce mai mult din această competență. Hotarele de azi pot fi atacate, ce-i drept, și altfel, prin mijloace mult mai subtile și mai eficiente, cum ar fi, spre exemplu, cele financiare. Câteva bănci, împreună cu cei care se află în spatele lor, pot aduce în sapă de lemn și cea mai puternică țară din lume, fără ca aceasta să se poată apăra în vreun fel, de una singură, de un astfel de atac. Sau dacă o face, va păți ce a pățit România după ce și-a achitat datoria externă și a hotărât să nu se mai împrumute cu dobânzi

exorbitante la niciuna dintre acele bănci care, între timp, au devenit cămătarii oficialii ai unei lumii din ce în ce mai străine. Pentru că, în momentul de față, finanțele gestionează lumea, nu lumea finanțele.

Ultima creastă a războiului, fie el de apărare, de apărare activă sau de apărare prin atac preventiv sau preemptiv (de preîntâmpinare), ca să nu-i spunem de agresiune, o reprezintă soluția militară, adică războiul dus cu armele de foc. Două astfel de teribile războaie mondiale duse cu cele mai moderne arme de foc ale momentului au zguduit lumea, iar un al treilea – cel rece – a aruncat-o într-o beligeranță asimetrică din care este foarte greu de spus sau de presupus cum se va ieși, dacă se va mai putea ieși vreodată, înainte de finalul finalului. Unele mici părți din uriașele arsenale clasice și nucleare, convenționale și neconvenționale, cunoscute sau necunoscute, acumulate de omenire sunt distruse numai și numai în măsura în care sunt înlocuite cu altele noi, de sute de ori mai perfecționate și mai performante. Ideea că lumea se va dezarma vreodată, înainte de a pieri, este o iluzie, este o utopie. Niciodată, nici o țară respectabilă din lume – și toate țările acestei lumi sunt și trebuie să fie respectate și respectabile – nu a renunțat vreodată, de bună voie și nesilită de nimeni, la vreuna din armele sale, decât atunci când a fost învinsă într-un război și obligată să-și reducă armele și armatele sau atunci când a reușit să înlocuiască armele vechi, uzate, cu unele noi, mai performante. Și, probabil, așa va fi mereu, întrucât raporturile între state nu sunt numai de colaborare, respect și încredere reciprocă deplină, ci și de altă natură, adică bazate pe putere și influență. Desigur, noțiunea de putere trebuie înțeleasă în toate coordonatele sale, de la cele de potențial financiar (cel care face, astăzi, jocurile politice și strategice ale lumii), de potențial economic, social, informațional și militar, la cele de inteligență creatoare și efecte civilizaționale ale unor sisteme de valori acumulate în mii de ani. Dar componenta militară nu va lipsi niciodată din această construcție a puterii, întrucât este miezul ei dur, miezul ei de oțel, adică acel proiectil-săgeată din uraniu sărăcit menit să străpungă orice blindaj. Iar când noul blindaj va rezista acestuia, se va inventa un alt proiectil care să-l străpungă și pe acesta. Competiția aceasta nu se va opri, probabil, niciodată. Pentru că așa este lumea făcută.

Desigur, unii dintre pacifiștii acestei planete vor spune, probabil, că războiul este un act primitiv, barbar și murdar, alții, îndeosebi politicieni oportuniști, se vor revolta sau vor zâmbi superior în colțul buzelor, când vor vedea kaki în fața ochilor, îi vor disprețui și îi vor ataca pe militari prin tot arsenalul lor de mârșăvii de tot felul, dar spusele și făcăturile lor nu vor însemna nimic nici pentru omenire, nici pentru fenomenul război, întrucât războiul nu are nevoie nici de etichetările lor, nici de elogiile fanilor violenței gratuite. Ei, acești părelnici de toate felurile, nu vor schimba, probabil, mai nimic, din fierberile lumii, pentru că ideile și părerile lor nu au acoperire în realitate, pentru că nu exprimă decât o emoție aproape viscerală, în fața unei grozăvii echivalentă cu ciocnirea a două planete, cu erupția unui uriaș vulcan sau cu un tsunami de tipul celui din 15 martie 2011, care a măturat peste 200 de kilometri din coasta japoneză.

Războiul este un fenomen tragic al lumii, iar lumea este, într-un fel, un multiplu de evenimente care-l generează și-l reproduc din generație în generație. De aceea, războiul ține pasul cu filozofia și ideologia lumii, cu psihologia oamenilor și tehnologia civilizațiilor, cu informația, cu gândirea, cu procesul cunoașterii, dar nu se abate de la esența lui. Mai mult, anumite componente ale războiului se situează în avangarda strategică a științei și tehnologiei, generează progres și chiar echilibru strategic, într-o lume care produce, în primul rând, dezechilibre. Să nu uităm că multe dintre descoperirile cercetării științifice din domeniul militar – Internet, GPS etc. – au devenit, azi, bunuri comune pentru întreaga omenire, dar și un mod facil de a o controla.

Prin aceste cuvinte, nu preamărim zeul Război și nu ne situăm în nici un fel în slujba generării lui. Dealtfel, el nu are nevoie de preamăriri sau de etichete, întrucât face parte din dialectica esenței conflictuale a societății omenești, din viața ei, din fierberea ei interioară, din dramatismul ei ancestral. Ceea ce vedem noi – orașe înfloritoare, infrastructuri minunate, mașini de lux, avioane care spulberă distanțele, tehnologii din ce în ce mai sofisticate care justifică munca, hărnicia și chiar lenea și înnobilează inteligența creatoare, oameni fericiți sau care, uneori, sunt fericiți – nu este decât un efect de suprafață. IT și înalta tehnologie îl îndepărtează din ce în ce mai mult pe om de natura sa inițială, dar nu-l scoate din spațiul geografic în care el trăiește și în care are un sens. Dincolo de acest spațiu, omul nu are sens. În interiorul acestui spațiu, ele se vrea un demiurg, deși nu este decât un produs. Natura îi acceptă vocația, dar nu și-o însușește, decât în foarte mică măsură, în sensul că lasă loc (atât cât lasă) infrastructurilor de care are nevoie omul pentru a trăi așa cum vrea el, cum crede el că vrea, dar, de îndată ce omul nu se mai ocupă de acestea, în foarte scurt timp (la scara planetei, evident),

natura le inundă cu vegetație, le acoperă cu nisip sau pur și simplu le transformă în elemente primare. Desigur, prin natură înțelegem și determinarea cosmică.

Toate acestea sunt raționamente banale pe care orice școlar le știe pentru că i le spune doamna învățătoare. Porumbeii, în piața mare a orașului, se bat pe cele câteva grăunțe pe care le aruncă trecătorii sau municipalitatea sau pe care le aduce vântul. Acele grăunțe sunt, pentru ei, vitale. Când vor dispărea grăunțele, vor dispărea și porumbeii. Oamenii se războiesc tot pentru un soi de grăunțe, adică pentru tot ce există și de care au nevoi vitale: hrană, apă, resurse, idei, concepte, formule, texte, țară, simboluri, convingeri sau iluzii. Chiar și cei mai puțin viguroși dintre oamenii fizici, „șobolanii de bibliotecă”, cum li se spune de câteva secole încoace studiosilor, se războiesc și ei teribil, în idei dar nu numai în idei, pentru că, la urma urmei, ei, acești oameni de carte, de bibliotecă și de laborator, acești învățați care știu totul despre nimic, au descoperit și armele de foc, și arma nucleară și armele cu laseri și armele care folosesc biotehnologiile, nanotehnologiile sau tehnologiile de amplificare a undelor și unele modalități de a folosi energia cosmică spre binele sau spre răul oamenilor.

Vrem să spunem doar că războiul face parte din viața noastră, este impregnat în ADN-ul nostru, precum culoarea ochilor sau predispoziția de a învăța cuvinte și de a trăi în lumea cuvintelor, o lume teribilă, în care poți fi azi fericit și mâine nefericit, astăzi viu și mâine mort. Confruntarea de pe scena politică românească din ultimii ani dovedește că războiul oamenilor nu are nici un fel de limite, că el poate fi sublim, precum bătălia de la Transimene, unde un batalion de vârstnici, în frunte cu Leonidas, a dat una dintre cele mai teribile dovezi de onoare, de patriotism și de demnitate cunoscute în istorie, dar și ticălos și abject, precum bătălia din ultimii ani de pe scena politică românească. Toți își doresc puterea cu orice preț, iar cei care spun că nu și-o doresc, în realitate, și-o doresc de două ori mai mult. Unii, poate, vor s-o întrebuințeze în folosul omenirii sau al oamenilor, adică al nostru, al celorlalți, alții se îmbolnăvesc rapid de cauzele și efectele ei perverse și dictatoriale și o doresc veșnic. Pentru a o folosi, pentru a se bate în piept cu aura ei sau pentru a-și face scut din efectele ei. Este vorba de puterea discreționată, care, în această lume – chiar dacă a îmbrăcat pe ici pe acolo toga democrației – trăiește și supraviețuiește la discreția celor puternici, fie ei prinți, cerșetori, masoni, bancheri, gestionari sau beneficiari ai paradisurilor fiscale, muritori de rang superior sau boschetari de rând. În aceste zile foarte murdare, se dovedește din nou că ticăloșia a depășit orice limite, iar pragul de la care omul devine fiară s-a coborât deja în stradă, în parlamente, la nivelul ADN-ului, mitocondriilor și kinestozomilor. Este un prag intrinsec, conținut în fiecare celulă și în fiecare monadă spirituală, care, pe măsură ce înnobilează ființa umană, o și degradează ireversibil.

Poporul român va avea foarte multe de făcut pentru a ieși din mizeria agresivă în care a fost aruncat în ultimii ani, fără voia lui (dar cu inconștiența lui) de niște aleși ai nației cu mentalitatea unor pungășii de drumul mare, din acest război al gunoaielor pestilențiale și al șmecherilor ajunși pe post de „generali”, într-o „armată” a clanurilor și bătaușilor umbrelor străzilor imunde, a maidanelor, catacombelor ascunse în palate, creierelor spălate și șmecheriilor alba-neagra de cartier mărginaș. Tot felul de indivizi dintre cei care nu sunt capabili să lege zece cuvinte într-o frază fără să comită un anacolut, dar și dintre cei care se consideră oameni subțiri și strigă cât îi ține gura că sunt cei mai cinstiți, cei mai curați și cei mai corecți din lume, dar au în conturi, pe numele lor sau al altora, prin fel de fel paradisuri fiscale milioane de euro sau dolari, valori imense furate din avuția națiunii, spun, în văzul și auzul lumii, „Pe cuvântul meu de onoare”, într-o lume în care onoarea nu numai că nu mai are niciun preț, dar este considerată un delict impardonabil.

Unii dintre acești oameni fără caracter ajunși (cum au ajuns) în fruntea țării, unele purtătoare de rochii scumpe, cu zâmbete devenite inexpressive, de carton lucios sau de hârtie creponată, devenite (prin aroganță și lipsă de cultură) podoabe penibile în politichia românească, inși cu un tupeu incredibil, funcționari publici de un birocratism vecin cu cretinismul au murdărit și murdăresc, în fiecare zi, sufletul credul al românului de rând – elev, student, masterand, țaran, muncitor, profesor, medic, academician, plătitor de impozite și taxe –, scos din comunism și aruncat pe drumurile noi scalvii naționale și europene. Poate că alegerile din toamnă vor curma această stare de umilință înfricoșătoare, dar este foarte puțin probabil ca răul produs în acești ani îngrozitori, de distrugere a economiei și resurselor și de îndatorare sine die a țării, să poată fie recuperați cu ușurință. Ceea ce nu au reușit să facă nici rapturile teritoriale din 1940, nici cel de-Al Doilea Război Mondial, nici Războiul Rece, nici comunismul au făcut proprii noștri guvernanți pdl-iști și udmr-iști din ultimii opt ani, dând câștig de cauză unor fantome în acest război al umbrelor dus împotriva României. Acesta nu a fost, nu este și nu poate fi un război de onoare, ci doar unul foarte murdar, de un tip pervers, dus de

către cei care cred sau își închipuie că ne fac pe noi să credem că ei nu doresc altceva decât să „fericească norodul”, cum a zis cândva Eminescu, cu chipul lor arogant de sfinți de cartier, prin tăieri de salarii, prin tot felul de taxe, impozite, privatizări, afaceri profitabile pentru ei, prin învrăjbiri, prin umilirea și banalizarea gradelor militare superioare, inclusiv a celui de general, transformându-le în alvițe politice, prin jignirea profesorilor și medicilor, prin nesocotirea oamenilor de carte și prin câte altele...

Războiul de onoare unul din vremea cavalerilor medievali, dar mijloacele lui, politicile și strategiile noului război, ale celui de azi, au ieșit demult din principii și continuă o dezvoltare haotică și, deci, în foarte mare măsură, imprevizibilă a confruntării și conflictului. Războiul nostru, al onoarei, demnității, soluției tranșate prin forța armelor a fost năpădit de alte mijloace – în primul rând, financiare –, dar și de abjecțiunea politicii și este pe cale de a se transforma, din mijloc de deblocare, prin forța armelor, a unui situații strategice complicate, în mijloc pervers și, în același timp, oribil de tranșare a puterii și influenței, de proliferare a insecurității și nesiguranței, de nouă sclavizare – de data aceasta, foarte subtilă – a omului calificat, a omului care nu are altă avere importantă în afară de calificarea sa, în afară de capacitatea sa de a munci. Nu munca este, azi, prețuită, ci proprietatea, dar cei mai mulți dintre oamenii planetei trăiesc nu neapărat din proprietate, ci din munca pe care o prestează și pe care o vând la un preț mai mare sau mai mic (de foarte multe ori, cu mult sub limita celui necesar strictei supraviețuirii), băncilor, firmelor de tot felul, afaceriștilor puși pe căpățuială și chiar instituțiilor statului. De aici nu rezultă că băncile, firmele, afaceriștii și instituțiile statului ar fi neavenite și că ar trebui distruse, ci doar că unele dintre acestea îl jecmănesc pe bietul om, îl transformă în sclav, dându-i iluzia că, dacă muncește de la 08.00 la 17.00, cu o oră pauză la prânz pentru masă, este un om foarte fericit. Sigur că este fericit, de vreme ce are un loc de muncă și, în cei 50 de ani de activitate (dacă, între timp, nu este dat afară), acumulează 108.000 ore lucrute, celelalte două treimi din acest timp rămânându-i pentru somn, masă, deplasarea la și de la serviciu și, eventual, pentru a citi o carte sau a se uita la televizor și a fi îndoctrinat cu noile sloganuri ale unei societăți care nu dă doi bani pe el, în calitatea lui de nou sclav la societății de consum, decât în măsura în care, cu banii câștigați, cumpără produse de consum, devenind, adică, un bun și fidel cumpărător.

Societatea actuală, indiferent cum s-ar numi, deși își pune pe frontispiciu conceptul de „cunoaștere”, este foarte departe de ceea ce se cheamă cunoaștere. Sau, în orice caz, cunoașterea nu este doar un efort al individului care încearcă să acceseze universalul, ci mai ales un sistem programat și extrem de agresiv al societății de consum pentru a-l determina pe individ să afle că există fel de fel de produse extraordinare – inclusiv produse culturale, adică generate pentru piață – și să le cumpere. Produsul cultural nu este echivalent cu valoarea, nu este valoare, deși unele pot atinge și acest parametru. În cultura de piață, produsul cultural este un bun degradabil, ce trebuie cumpărat și întrebuințat ca atare.

Noul război este o agresiune continuă (care, uneori, se mai numește și informare) a băncilor, firmelor, multinaționalelor, cămătarilor de tot felul și chiar a unora dintre instituțiile birocratizate excesiv ale statului împotriva omului-cumpărător, împotriva omului-plătitor de taxe și impozite, conexată cu o altă agresiune continuă împotriva omului-cunoscător sau a omului-profesionist, pentru ca el să acumuleze acele cunoștințe și deprinderi care să-l facă util, adică producător de bunuri de consum și cumpărător fidel al acestora. Oricât de simplistă ar fi această schemă, ea funcționează perfect. Din masa oamenilor reali, se selectează masa oamenilor consumatori, din masa oamenilor consumatori se selectează masa oamenilor utili și din cea a oamenilor utili masa oamenilor performanți. Aceasta din urmă nu poate exista decât în cadrul unui echilibru care să genereze un tip de cerere pe care să se modeleze oferta. Deasupra tuturor se află sistemul financiar care face cărțile și le măsluiește cum dorește el.

Aceasta este fațeta cea mai largă și cea mai puțin vizibilă a noului război. Ne este foarte greu să știm cum se vor comporta, în continuare statele, mai ales în timpul unei crize declanșate nu întâmplător, desigur, de pe Wall Street, cu efecte dezastruoase pentru țările de la periferia lumii, adică pentru cei mai mulți dintre cei care alcătuiesc marea masă a oamenilor reali.

Dezechilibru, inegalitate, conflict

Societatea, așa cum este ea acum – și cum a fost din toate timpurile –, generează discrepanțe uriașe, inegalitate, polarizare și insecuritate. De fapt, starea normală a unei societăți conflictuale nu

este securitatea, ci insecuritatea, adică dezechilibrul dinamic și chiar amenințarea. În acest cadru, contează foarte mult diseminarea și concentrarea puterii. A considera că omenirea a ieșit din raporturile de putere dintre state și că organizațiile și instituțiile internaționale pot echilibra și controla aceste raporturi rămâne o iluzie sau, în orice caz, un mod foarte simplist și mult prea încrezător de a cunoaște și înțelege dinamica realității. Clasa politică a lumii nu este chiar cea mai performantă parte a societății omenesti, nici cea mai responsabilă – așa cum ar trebui să fie –, ci, din păcate, partea cea mai conflictuală, cea mai coruptă și cea mai coruptibilă a omenirii, cea mai interesată în partajarea puterii și cea mai mare profitoare a puterii. Între clasa politică și restul lumii, s-a creat o prăpastie uriașă, greu de acoperit, iar absenteismul mare la alegeri și numeroasele forme de exprimare a neîncrederii populației într-un partid sau în altul, într-un lider sau în altul sunt semnale foarte serioase că lumea cere cu insistență reformarea acestei clase politice, ieșirea ei din starea în care a adus-o și o aduce zilnic lupta pentru putere și influență și din pericolul pe care îl reprezintă ea în calitate de decident unic în domeniul păcii și al războiului, al stabilității și dezvoltării durabile.

S-ar putea spune că, înapoia clasei politice a lumii, se află uriașul interes financiar, sistemul cămătăresc legal care nu ține seama de nimic altceva decât de managementul câștigului și de „organizarea” unor procese care să mențină securitatea deplină a mecanismelor puterii financiare și un nivel de insecuritate suficient de mare care să genereze profit. Când sistemul financiar al lumii se clatină, războiul armelor – această ultimă etapă a războiului lumii – este la doi pași, iar războiul armelor, odată declanșat, poate scăpa cu ușurință de sub orice control (cel puțin, pentru o anumită perioadă de timp), întrucât, așa cum au demonstrat-o ultimele conflagrații mondiale, războiul reasează echilibrele și relegitimează puterea, dar nu elimină conflictualitatea ei.

Noul război s-a globalizat, în primul rând, prin extensie și prin expansiune, iar efectele rețelei și cele ale globalității factorilor generatori de conflicte soluționabile prin război sunt atât de numeroase și de complicate, încât riscul de conflict armat foarte violent a devenit uriaș. Statele Unite au fost pe punctul de a ataca Iranul, așa cum au atacat Irakul, iar Israelul amenință și acum că va distruge, probabil, fie printr-o intervenție a aviației de tipul celei din 1981 asupra reactorului francez Osirak pe când acesta se afla abia în curs de instalare, de către francezi, la sud de Bagdad, fie printr-un atac cu rachete strategice cu încărcătură clasică, sau printr-un comando, dar se bănuiește că o astfel de acțiune n-ar putea rămâne fără urmări pentru statul evreu, întrucât Iranul, la nivel Hezbollah, dar nu numai, ar fi achiziționat o cantitate uriașă de proiectele reactive cu instalațiile aferente și, în plus, ar fi activat, în toată lumea, celulele și rețelele sale purtătoare de arme biologice. Lansarea simultană, în punctele cele mai aglomerate și în zonele de propagare imediată, a unor viruși distrugători ar putea duce la declanșarea unor epidemii îngrozitoare. În aceste condiții, folosirea armei nucleare tactice sau chiar strategice pentru lovirea Iranului n-ar fi de nici un folos, dar ar putea genera acel război nuclear de care toată lumea se teme și care a constituit principala amenințare din vremea Războiului Rece.

Cauze, efecte, conexiuni

Cauzele care mențin acest risc imens nu rezidă numai în programul nuclear al Iranului, în acțiunile teroriste sau în alte acțiuni asimetrice, ci și în numeroasele probleme geopolitice și geostrategice nerezolvate sau rezolvate în mod arbitrar, în re poziționarea forțelor în vederea unei eventuale confruntări în domeniul resurselor energetice (în primul rând, prin descurajare și prin crearea faptului împlinit), dar nu numai din aceste motive. Existând în mod real un pericol de război, fiecare dintre marile țări, dar și dintre țările aliate sau care consideră că se află într-o situație dezavantajată caută și va căuta, probabil, și în continuare să-și elaboreze politicile și strategiile adecvate și să-și re poziționeze forțele, mijloacele și resursele în așa fel încât să prevină surprinderea strategică și, în caz de conflict major, să iasă în avantaj sau să limiteze la minim pierderile și efectele nefavorabile.

Chiar dacă marile metropole par liniștite și pline de farmecul generat de anii de pace de care au beneficiat după cel de-Al Doilea Război Mondial, tensiunile acumulate la nivelul planetei oamenilor sunt foarte mari, iar războiul, odată declanșat, poate scăpa rapid din constrângerile Cartei ONU (așa cum a scăpat războiul financiar, mai exact, componenta financiară a noului război) și folosit pentru reechilibrarea unei situații strategice care, în opinia noastră, nu mai poate fi soluționată printr-o confruntare armată de tipul războiului mondial și nici prin acțiuni punctuale pentru distrugerea sau „cuminițirea” țărilor rebele, așa cum se procedează în momentul de față. Gradul de risc este foarte

mare, chiar dacă nivelul de civilizație tehnologică și informațională a atins cote incredibile, oferind și asigurând omenirii un nivel de confort informațional și civilizațional nemaicunoscut până acum. Noul război are de toate: puternice cohorte financiare, multinaționale în rețea, sateliți activi, senzori pe toate orbitele, pe toate lungimile de undă, pe toate frecvențele, în toate mediile și în toate impulsurile, sisteme performante Intelligence, Informații, Cercetare, Supraveghere, sisteme de dezinformare ultraperformante, media care transmite informații și imagini în timp real, armament strategic amplasat în toate punctele importante ale planetei, forțe nucleare gata în orice moment să spulbere planeta sau porțiuni importante din aceasta, minți îndeajuns de înfierbântate, de agresate, de tulburate, de interesate sau de chinuite care pot genera și întreține starea de insecuritate din perioadele de pre-criză și de criză, dar și oameni lucizi care, probabil, se vor strădui să prevină un dezastru, menținând conflictualitatea lumii sub un control cel puțin promițător.

Mai este oare posibil un nou Război Rece?

Doamna Hillary Clinton este de părere că secolul al XXI-lea va fi „secolul Pacificului și al Statelor Unite”¹. În „Wall Street Journal”, se publică, la 25 noiembrie 2011, un articol semnat de Hugh White, un universitar australian, fost secretar adjunct pentru Apărarea Națională, prin care se arată că vizita președintelui american în Asia constituie începutul „Doctrinei Obama”, iar această doctrină vizează, ca și „Doctrina Truman”, același obiectiv, care constă în contracararea unui rival. Doctrina Truman, apărută pe 12 martie 1947², viza contracararea Uniunii Sovietice. Doctrina Obama vizează, în principiu, se spune în articol, stoparea sau încetinirea dezvoltării Chinei. Ceea ce ar însemna, apreciază articolul respectiv, declanșarea unui nou Război Rece, cu consecințe ce pot deveni foarte grave pentru Statele Unite. Să nu uităm că Barak Obama a fost elev al lui Zbigniew Brzezinski, fost consilier de securitate națională al președintelui Jimmy Carter, care a readus pe tapet, în lumea anglo-saxonă, politica anti-rusă. China nu dorește însă acest lucru și nu răspunde pe măsură unei astfel de provocări, chiar dacă măsurile pe care le ia această înțeleaptă țară ar putea fi interpretate și ca răspuns la o eventuală nouă strategie de îngrădire de tipul celei folosite, în anii Războiului Rece, de către Statele Unite, împotriva uniunii Sovietice.

Cele două curente care se înfruntă azi în lume – cel care descrie epoca actuală ca fiind a dezvoltării și cooperării și cel care prevede izbucnirea unui nou Război Rece – nu au, în opinia noastră, fluenta necesară pentru a convinge lumea că merge pe calea bună sau pe calea rea. China nu dorește confruntare și hegemonie, ci pace și dezvoltare durabilă, în timp ce Statele Unite și China nu se află în conflict, ci, dimpotrivă, în raporturi economice foarte strânse. Volumul schimburilor comerciale sino-americane este de 400 de miliarde de dolari, iar China nu-și propune în nici un caz să detroneze Statele Unite de pe amplasamentele sale lor geopolitice și geostrategice și nici să participe la vreo cursă a înarmărilor. Dimpotrivă, doctrina chineză vizează consolidarea cooperării cu Statele Unite, pe baza respectului mutual și avantajului reciproc.

Dar și China are își problemele ei. Una dintre acestea este uriașul consum de resurse energetice. În 2020, va consuma 13,6 milioane de barili de petrol brut pe zi, iar în 2035, acest consum va crește la 16,9³, majoritatea fiind importat, atât prin conducte terestre din Rusia și din țările Asiei Centrale, cât și din Orientul Mijlociu, pe cale maritimă. Dar calea maritimă nu este suficient protejată. În această situație, China este nevoită să opteze pentru crearea unei puternice flote militare care să asigure, în primul rând, protecția acestor transporturi, îndeosebi în Marea Chinei Meridionale. Mai este însă ceva. Statele Unite au intensificat legăturile cu țările din Asia de Sud-Est, inclusiv cu Vietnamul, precum și cu Australia, unde amplasează deja forțe ale infanteriei marine. Interesele americane în Pacific cresc (președintele Obama a încheiat deja acorduri comerciale cu nouă țări din regiune, intenționând, în același timp, să intensifice colaborarea militară cu Singapore, cu Thailanda și chiar cu Vietnam). Mai mult, în pofida prevederilor de reducere a bugetului militar care, în momentul de față, reprezintă 43% din totalul cheltuielilor militare ale lumii (chiar 50 %, dacă se au în vedere și celelalte cheltuieli care intră în acest buget), americanii continuă să-și modernizeze și să-și perfecționeze forțele armate. Toate cheltuielile militare americane cunoscute, însumate, ajung la cifra de 900 de miliarde de dolari, chiar

¹ *Une nouvelle guerre froide pourrait-elle éclater ?*, <http://french.people.com.cn/Chine/7679418.html>

² De la această dată, se consideră că a început Războiul Rece.

³ <http://www.michelcollon.info/Une-nouvelle-guerre-froide-se.html?lang=fr>

dacă noua strategie de securitate prevede ca, în zece ani, să se facă o reducere de 450 miliarde dolari, adică de 45 de miliarde de dolari pe an. Americanii nu glumesc cu politica lor de securitate națională și nici cu strategia aferentă și nu tratează aceste domenii vitale ca o povară inutilă, așa cum sunt ele tratate, spre exemplu, în România. Americanii știu foarte bine că, pentru a supraviețui în această lume, trebuie să fii puternic, înțelept și prevăzător, să-ți faci iarna car și vara sanie, cum spune o vorbă românească. Desigur, fiecare face după cum îl ține cureaua, dar noul război cere, în primul rând, viziune pe termen lung, gândire strategică și multă înțelepciune. Americanii au forțe speciale desfășurate în 75 de țări (cu doi ani în urmă, erau desfășurate în 60), după cum spune *Washington Post*, în urma unei anchete efectuate în acest sens, dar toate celelalte forțe (terestre, aeriene, navale, ale infanteriei marine și ale gărzii de coastă), inclusiv cele nucleare, se modernizează și se perfecționează pentru a deveni mai suple, mai ușor manevrabile, capabile să îndeplinească în orice moment obiectivele și misiunile stabilite prin strategia de securitate națională.

Americanii își propun să fie în orice moment în măsură să contracareze un război de proporții și să facă față amenințării teroriste sau oricărui alt conflict. Evident, în acest sens, arsenalul nuclear și complexul care-l susțin vor fi, la rândul lor, modernizate. O parte însemnată a cheltuielilor militare americane rămâne secretă, întrucât este alocată serviciilor secrete și acțiunilor acestora. Dacă adăugăm uriașul potențial de cercetare științifică, noile arme, noile tehnologii care pot genera mijloace neconvenționale, dimensiunea spațială a cunoașterii pe care o implementează și o dezvoltă toate țările mari din lume, realizăm că ultima creastă a noului război rămâne, de fapt, *războiul armelor de foc*, miezul cel mai dur al conflictualității lumii, garantul de neînlocuit – cel puțin în această etapă a dezvoltării mijloacelor conflictualității planetei – al unei securități măcinată de dezechilibrul continuu de forțe. Același lucru îl fac și Rusia care, după precizările foarte clare ale președintelui Vladimir Putin, își modernizează arsenalele, inclusiv pe cele nucleare, și China, chiar dacă esența politicii sinice este, în primul rând, una de dezvoltare durabilă, de cooperare și colaborare, și India, și țările din America Latină, și Australia care se aliază din ce în ce mai mult conceptului american de securitate activă, și țările europene, și cele africane și, mai ales, cele ale orientului Mijlociu, unde aproape toată lumea este cu glonțul pe țevă.

După cum rezultă din aceste câteva considerații, noul război, deși pare ieșit din competențele armatelor și trecut pe seama unor dimensiuni mai puțin militare, cum a fi cele financiare, cele informaționale, cele mediatice, cele psihologice etc., realitățile arată că armatele lumii se perfecționează și se dezvoltă (chiar dacă scad din punct de vedere numeric) și se pregătesc cu toată seriozitatea pentru a face față, prin mijloacele lor cele mai performante, noului război.

Va fi acest nou război unul foarte rece, de tipul celui despre care unii supun că s-ar fi încheiat odată cu implozia comunismului? Sau acest Război Rece se va încheia abia atunci când China și Coreea de Nord vor renunța la comunism și vor intra și ele, cu speranță și dezinvoltură, așa cum am făcut-o noi, în rândul celor capitaliste?

Greu de răspuns. Întrebarea însă persistă: Reprezintă aceste realități premise ale unui nou război rece? Poate că nu, întrucât China nu este interesată de hegemonia mondială (având alte căi de expansiune), dar nici nu poate să nu reacționeze în situația în care Statele Unite își amplasează forțe militare în Asia de Sud-Est, în Afganistan și în Asia Centrală, adică în jurul Chinei, iar ieșirea ei la oceanul cald și la zonele *off shore* cu resurse energetice ar putea va fi blocată sau controlată. Doresc oare Statele Unite să provoace un nou Război Rece, de data aceasta cu China? Sunt voci, chiar în Statele Unite, care spun că da. Noi credem, împreună cu miliardele de oameni de pe această planetă că răspunsul corect ar putea fi unul negativ. Dar, ca oricare altă țară care se respectă, și americanii doresc să-și protejeze, și prin mijloace militare și prin acorduri încheiate cu diferite țări, interesele economice din zonă, concomitent cu amplasarea forțelor pentru o posibilă viitoare confruntare pentru petrolul arctic, unde principalul competitor rămâne Rusia.

Vârful de consum petrolier brut în SUA a fost de 20,8 milioane tone pe zi, iar cel mai recent este de 19,5 milioane tone zilnic. Statele Unite, Rusia, Canada, Norvegia, Danemarca (prin Groenlanda) și chiar Uniunea Europeană se pregătesc deja pentru o competiție, probabil mult mai dură decât cele de până acum, pentru petrolul arctic. Deocamdată, resursele petrolifere și gazifere ale Oceanului Arctic nu sunt probate, dar se știe deja că, în străfundurile acestui ocean, există astfel de resurse și încă în cantități foarte mari. Desigur, costurile ar fi, la ora actuală, foarte mari (în jur de 90 de dolari barilul), dar dacă prețul de pe piața petrolului crește cu mult peste această valoare, atunci exploatarea lui ar putea deveni rentabilă.

Totuși, cele mai ieftine resurse rămân cele din Golful Persic (2-3 dolari barilul), dar situația tensionată de aici ridică deja destule probleme. Orientul Mijlociu reprezintă, la ora actuală, noul butoi cu pulbere al planetei, iar tendințele predominante nu sunt cele de ameliorare a conflictualității, ci, dimpotrivă, cele de proliferare a acesteia. Lumea arabă este deja răvășită, iar Israelul nu mai poate fi chiar atât de sigur pe efectele securitare sau securizante (evident, pentru el) ale unei eventuale bombardări a instalațiilor nucleare ale Iranului. Probabil că Iranul va câștiga această dispută fără vărsare de sânge, iar efectele ar putea fi începutul echilibrării raportului de forțe cu Israelul, ceea ce, evident, statul evreu nu dorește și nu acceptă. În pofida retoricii lui Ahmadinejad, este greu de presupus că Iranul va ataca statul evreu din solidaritate cu populația palestiniană izolată în Fâșia Gaza sau încercuită în insulițe (mici localități, cartiere etc.) care pot fi cu ușurință supravegheate, controlate și anihilate. Nimeni nu este totuși chiar atât de nebun încât să-și asume riscul declanșării unui război pe care nu-l va mai putea controla.

Este drept, centrul geopoliticii americane s-a mutat în Pacific. Americanii au interese economice, geopolitice și geostrategice în zonă, dar constituirea BRICS chiar dacă nu vizează neapărat îngrădirea politicii americane în Pacific, ci doar cooperarea economică și dezvoltarea durabilă a țărilor membre (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud) și, în acest sens, realizarea unei bănci, în contrapondere la Banca Mondială, reprezintă sau ar putea reprezenta, în anumite condiții, o contrapondere la politica americană a Pacificului și, deci, un procedeu de diminuare, prin mijloace economice și financiare, a puterii americane în zonă. Probabil că, în timp, dimensiunii financiare și economice i se va asocia și una militară. Această perspectivă ar însemna însă declanșarea unui nou Război Rece, de data aceasta, în zona Pacificului. Oricum, cursa înarmărilor se continuă, pentru că este greu de presupus că, în timp ce americanii alocă 900 de miliarde de dolari pentru cheltuielile militare, dotându-se cu avioane performante F 35, cu noi sisteme de arme inteligente, unele bazate pe amplificarea undelor, pe laseri, pe nanotehnologii sau pe alte elemente, unele complet necunoscute, cu noi capacități de ducere a oricărui tip de război, celelalte mari puteri vor sta cu mâinile în sân. Într-un fel, și la scară planetară, se întâmplă cam ce se întâmplă în Orientul Mijlociu. Într-o vreme, singura țară care deținea arma nucleară în Orientul Mijlociu era Israelul, tolerat de ONU în acest sens, chiar dacă statul evreu n-a spus niciodată ferm nici că are nici că nu are astfel de arme. Ulterior, s-au mai dotat cu arma nucleară India și Pakistanul, situate în vecinătatea Orientului Mijlociu, și nu este foarte sigur dacă nu cumva și alte țări din zonă au achiziționat sau nu arme nucleare. Programul nuclear al Irakului a fost stopat, iar cel al Iranului constituie, la ora actuală, o problemă care poate degenera fie într-un război de durată cu consecințe imprevizibile, fie într-o catastrofă nucleară cu risc imens.

În loc de concluzie

Chiar dacă, în marea majoritate a țărilor lumii, armele tac (deși se fac), omenirea se află, totuși, în plin război. Un război foarte complicat, ieșit parțial din teatrele de operații militare, un război financiar, un război mediatic, un război informațional, un război pentru resurse energetice, un război care vizează re poziționări geopolitice, un război care vizează dominarea sau „cumințirea” unor țări sau unor zone conflictuale, un război cognitiv și chiar un război de tip terorist și, evident, unul împotriva terorismului sau suporturilor acestuia, pentru care se află forțele NATO în Afganistan, pentru care mor oameni și se distrug valori, un război împotriva dictatorilor de orice fel, împotriva plagiatorilor și persoanelor corupte, un război prin care lumea caută să se limpezească sau, dimpotrivă, să se tulbure și mai tare. Dar aceste forme enunțate aici nu sunt unice și irepetabile, nici singurele, ci doar părți componente sau etape ce pot genera situații favorabile declanșării uriașelor arsenale de arme și de armate care înghit în fiecare minut peste trei milioane de dolari din bugetele planetei.

Aceste armate și uriașele lor arsenale nu sunt doar disuasive, ci și amenințătoare. Poate că, toate, la un loc, încearcă din răspuțeri să prevină un posibil război distrugător, dar acest lucru nu ține de competența lor, ci de cea a decidenților politici care sunt din ce în ce mai răvășiți, mai corupți și mai vulnerabili la presiunile celor care se află înapoia lor. Decidenții politici, cum bine se știe, nu sunt dictatorii planetei și cu atât mai puțin creierele planetei, ci doar niște terminale ale unor rețele uriașe în ale căror noduri neuronale se pot produce, în timp sau doar la un moment dat, evenimente imprevizibile sau chiar furtuni devastatoare.